

Юрій Шушкевич
Острог (Україна)

РОЛЬ ДІАСПОРИ В ЗАРОДЖЕННІ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ

Народний Рух України – громадсько-політична організація, яка виникла у 1989 році. Організація спочатку своєю метою встановила сприяння політиці Перебудови, однак швидко еволюціонувала до вимоги суверенітету УРСР, пізніше Незалежності України. Основною причиною даного кроку було те, що ядро організації склали дисиденти, які все життя боролися проти комуністичного режиму. Не маючи достатньої кількості ресурсів для боротьби вони почали шукати та налагоджувати зв'язки з українською діаспорою.

Українці, що мешкали поза межами СРСР наприкінці 80-х років ХХ століття почали виразно відчувати активізацію процесу змін у СРСР. Це створило необхідні умови для проникнення та поширення ресурсів, які мали дістатися всім хто опонував комуністичному режиму в СРСР. Впевненості у цьому додавала серія «оксамитових революцій», що відбулася протягом цього періоду у країнах Східної Європи.

Фактично перед активними представниками діаспори постав ряд викликів. У першу чергу слід було надати фінансові ресурси для налагодження системної роботи НРУ. В другу – забезпечити активістів методичними матеріалами та зруйнувати інформаційну монополію компартії. Важливою ланкою роботи було інформування урядів держав Заходу про існування демократичного руху в УРСР та сповіщати в разі застосування каральних мір проти активістів Руху з боку влади.

У 1989–1990 роках в країнах Північної Америки та Канаді були сформовані Комітети допомоги Україні, Товариства прихильників

Руху, Народний фонд допомоги України. Зібрані кошти доставлялися спеціальними кур'єрами, які діяли під виглядом туристів. Вони обмінювали валюту на чорному ринку СРСР і здійснювали фінансування штабів НРУ, акцій та виготовлення поліграфічної продукції. На укомплектування технікою Рух отримав приблизно 300 тис. доларів, з цих грошей і була створена технічна база організації.

Значну роль відіграла допомога представників діаспори під час референдуму 1 грудня 1991 року. Суму в 204 тисячі доларів було спрямовано окрім вищезазначеного заходу, на підтримку опозиційних кандидатів В. Чорновола та І. Юхновського. Окрім збору коштів значну допомогу для НРУ надали закордонні організації українців (УККА, УАКР, Державний центр УНР в екзилі, ККДУ США, ІСНО, СУВФ, УДР, «Україна 2000») у лобюванні визнання незалежності України Канадою, США та Австралією.

Одним з перших кроків після заснування Рівненського осередку НРУ було рішення створити власну газету. Про її випуск у Вільнюсі домовився заступник голови РКО НРУ Василь Червоній з членом Ради «Саюдісу», головою Громади українців Литви Василем Капканом. Газета називалася «Рада», версталася на території Литви і звідти переправлялася на територію УРСР.

Контакти із діаспорою відслідковувалися силовими органами УРСР і оприлюднювались, зокрема, публікації з'являлися у «Червоному Прапорі», де на членів Руху автори намагалися почепити ярлики «бандерівців» та «ОУНівців». Наявність роботи щодо дискредитації співпраці НРУ з діаспорою говорить про те що представники номенклатури боялися посилення Руху та ослаблення свого контролю над суспільством. Таким чином можна стверджувати, що українська діаспора досягла значних успіхів у сприянні НРУ, і внесла свій вклад у появу на політичній мапі держави Україна.